

разказваческа традиция (Стоичко Данкин, Спасуна, Шишко, Варвара) и доказващи съществуването на приемственост, по принцип отказвана на Димов от критиците му. Но тяхната пластичност не доминира над лайтмотивното структуриране на централните образи; пластичното изbledнява, а остава онова, което ще обосновем като архетипно.

Става дума за съществуването на **общ заряд** в персонажите, проявен на дълбинно-психологическо ниво, който след К. Г. Юнг се определя като „архетип“. Колкото по-близки до определен архетип са образите, толкова по-ярки и по-силно въздействащи се оказват те.

Архетипното в романите на Димитър Димов се проявява колкото в изграждането на образите, толкова и в избора на ситуациите, в художественото пространство и време. Цялата романова „действителност“ се оказва по този начин психологизирана. Това обяснява защо пространството, в което се разгръщат отношенията между персонажите, е камерно, като параметрите му в отделните романи варират между родното и екзотичното по необичаен за българската литература начин: ретроспекциите на Елена и Адриана („Роман без заглавие“) са свързани с Цариград, на Бенц - с Германия; действието на „Осъдени души“ се развива в Испания; Мария от „Роман без заглавие“ е „култивирана“ в Кайро, втората част на „Тютюн“ се развива в Кавала, Солун и на остров Тасос. Тези образни топоси напомнят театрални декори не защото са неавтентични, а защото отразяват проекции на дълбинни психически състояния на образите. Така проявленията на архетипното в отношенията между персонажите чрез интериора и пейзажа се усилват, придобиват определена сетивност. Външно-пластичното се оказва изградено от същата семиотична „материя“, която изгражда и психическите преживявания. *„Колко много приличаше той [Ередиа - б. а.] на този пейзаж, така суров, така ослепително красив и безплоден! Колко странна бе тая прилика между характера на човека и природата в Испания!“* (ОД, 154).

Художественото време на романите функционира по същия начин. И „Поручик Бенц“, и „Осъдени души“, и „Тютюн“ са потопени в апокалиптичната атмосфера на трите най-разрушителни събития от първата половина на двайсетия век. Но никой от тези романи не фабулира войната - не защото авторът избягва да описва събития, на които не е бил свидетел, с други